

Somo mokuongo mar Muma
mar Ngima Mopong'
gi Roho kendo
Mopwodhi

Ratiro mar Ndiko © 2022 Charles Shaver

Charles Shaver ema nolosu kitabuni mar somo mag Muma madongo mag ngima ma opong' gi roho kendo maler. Kitabuni mar *Basic Bibles Studies for the Spirit-Filled and Sanctified Life* (Somo mokuongo mar Muma mar Ngima Mopong' gi Roho kendo Mopwodhi). Orite gi chike mag piny mangima mag ratiro mag ndiko. Inyalo tiyo gi kitabuni maonge chudo. Tiyo gi kitabuni e yo mora amora dwaro ni nyaka iyud thuolo koa kuom jandiko.

Kwan matindo mag Muma motigo ei ka owuok e Bible Societies mag Tanzania gi Kenya

Kaka inyalo tiyo gi somoni

Somo ka somo mantiere kaegi oting'o penjo kuom gik ma nyaka atim mondo abed gi winjuok machiegni ahinya gi Kristo. Som penjo, bang'e imany duoko makare mar penjono koa e Muma mari. Ka owach ni Johana 1:12, mano tiende Kitabu mar Johana, sula 1, kwan matindo 12. Chenro mar kitepe manie Muma mari ondiki e chakruok mar Muma ma nyiso ni en kalatas namba adi ma kitabu mar Mumano yudore. Many duoko koa e Muma, bang'e indike e wecheni iwuon.

Oselok Muma e dhok mathoth, kendo weche ma ni e dhok ka dhok opogore matin. Owinjore iti gi mako gi wich mowuok e loko miyudo ka yotni, ka dipo ni loko ma in-go en loko mopogore.

Owinjore ilir kata indiki mako gi wich mondo okonyi makogi e wiyi. Inyalo ting'o idhi kode kamoro amora, kata ikete e wi kiyo. Bende inyalo tiyo kode kaka gima ikete e kind Muma mari. Thoro mar timo kamano en mondo ibed kode machiegni kinde ka kinde ka inene, kendo ibed gi thuolo mar some mondo imak kwan matindono gi wiyi.

Chike mag japuonjre

Erokamano kuom konyo japuonjre mondo otiek somo ma ochan kaegi. Ka ber, in gi japuonjre ubiro romo dichiel e juma mondo unon somogo. Ka nyalore, to kan ne japuonjre somo mamoko mondo otim mana somo achiel achiel e kinde ma uromoe. Ka ipuonjo japuonjre somo achiel juma ka juma, mano konyo mondo japuonjre owinj somono kendo ok obed mool gi somo.

Iserwako Yesu kaka Jawar kendo Ruoth, kendo iluwo bang'e pile ka pile. Ipuonjori somo Muma kod lamo. Inyalo dwaro ng'eyo mathoth kuom Roho Maler. Somoni konyi ng'eyo ni Roho Maler en ng'a kendo kaka obiro tiyo e ngimani.

1. Ezekiel nokoro ni nitiere odiechieng' moro ma Roho mar Nyasaye biro timo tich makende e kind dhano. Ang'o ma Roho biro timoni? (Ezekiel 36:26-27) _____
2. Yesu ne ochomo musalaba. Mano ne nyiso ni nobiro weyo jopuonjrene mi odhi (Johana 14:1-4). En ng'a ma ne dhi biro kawo kar Kristo? (Johana 14:16-17) _____

3. En gik mage ma Yesu oketo kuom yudo Roho Maler? (Johana 14:17) _____

4. En ang'o ma Roho Maler timo e Johana 15:26? _____

- En ang'o ma jopuonjre Kristo ne onego otim? (Johana 15:27) _____

5. En tich makende mane ma Roho Maler biro timo e piny? (Johana 16:8-11) _____

- Wach ane kinde mane ma Roho nong'adoni bura. _____

6. En tich makende mane ma Roho biro timo e kind jopuonjre? (Johana 16:13-14) _____

- Wach ane kinde mane ma Roho noteloni mondo kik ibar. _____

7. James Moffatt loko Johana 14:16 niya, "mondo omiyi jakony machielo." Som kwan matindogo moro ka moro, kae to iler kaka Roho Maler konyi..
 - a. Rumi 8:26 _____
 - b. Tich Joote 1:8 _____
 - c. Tich Joote 4:31 _____

d. 2 Petro 1:21 _____

e. Jo-Rumi 8:16 _____

Wach ane kinde mane Roho Maler okonyi. _____

8. Jokristo duto ma adier nigi Roho Maler, kaluwore gi Jo-Rumi 8:9b. En winjruok mane matut moloyo ma dwarore mondo ng'ato obedgo gi Nyasaye? (Jo-Efeso 3:16, 19) _____

9. En ng'a ma nochiwore mar olo kata chiwo Roho Maler ne jopuonjre mokwongo? (Tich Jooto 2:32-33) _____

10. En wach mane ma otigodo manyiso ni Nyasaye en ng'a? 1 Petro 1:15-16 _____

Ngima maler chalo nade? _____

11. En tich mane ma Roho Maler timo mondo omi ibed maler (opuodhi, oluoki, kata owal)? (1 Petro 1:2) _____

12. E Jo-Rumi 8:9 Roho Maler iluongo ni Roho mar Nyasaye. En nying' mane machielo ma omi Roho Maler kae? _____

Iparo ni ang'o ma omiyo iluongo kamano? _____

13. Kaluwore gi gik ma isesomo e somoni, ibiro wacho ni Roho Maler en ng'a? _____

14. En kanye ma Roho mar Nyasaye dwaro dakiee kindegi? (1 Jo Korintho 3:16) _____

15. Rees Howell, ja Welsh mane achiel kuom jodolo (1879–1950), mane ochako kar Tiegruok somo Muma e piny Wales, ne en ng'at ma ohero lamo. Kata obedo ni ne oyie kuom Kristo kendo ne osepong'e gi

Roho, notimo neno kuom romo matut gi Roho Maler:

Ne owachona niya, "Kaka Jawar ne nigi ringruok, e kaka an bende adak e hekalu maler mar joma oyie. An dhano. An Nyasaye, kendo abiro mondo akwayi mondo imiya ringreni mondo atim tich kokalo kuome. Adwaro ringruok mar hekalu mara (1 Kor. 6:19). . . .

. . . Tiende en ni ng'ato ka ng'ato kuom kido mara ma ne olal ne dhi dhi e Musalaba, kendo ne obiro kelo ngimane owuon kod kido mare owuon."

(Norman Grubb, *Rees Howell, Intercessor* [Rees Howel, Jakwayo], Fort Washington, Pa.: Christian Literature Crusade, 1952.)

16. En puonj maduong' mane miyudo kuom neno miwinjoni? _____

Isebedo ka igolo paro moko kuom Roho Maler. Roho Maler en jakony. Odwaro konyi. Roho Maler en Roho mar Kristo. Odwaro ni mondo ibed kaka Yesu. Roho Maler en Nyasaye. En gi nyalo.

Muma, to ahinya-ahinya Kitabu mar Tich Joote, biro nyisi gik mathoth kuom Roho Maler kod tije. Inyalo dwaro somo sula achiel-achiel mar kitabu mar Tich Joote e odiechieng' kodiechieng' kaachiel gi somogi. Somogi mag Muma biro bedo gi penjo moko ma wuoyo kuom Tich Joote kaachiel gi kitepe mamoko mag Muma.

Koro in gi ng'eyo maber ni Roho Maler en ng'a. Kata kamano, pod nitie gik mang'eny ma nyaka ing'e kuom gima odwaro timo e ngimani. Bende iikori mar ng'eyo mathoth?

Mako gi Wich

To abiro kwayo Wuoro, kendo obiro miyou Japuonj machielo mondo obed kodu nyaka chieng', ma en Roho mar adier. Piny ok nyal yie kode, nikech ok onene kendo ok ong'eye. To un ung'eye, nikech odak kodu kendo obiro bedo eiu (Johana 14:16-17).

Ngima mar ja-Kristo nyalo bedo mana ka ng'ato "osenyuol gi Roho" (Johana 3:5, 8). Ja-Kristo ka Ja-Kristo nigi Roho Maler. Wadhi ane nyime nono michni ma Nyasaye miyowa.

1. Som Johana 3:1-15.

a. Nikodemo ne en ng'at machalo nade kaluworegi wach Nyasaye?

(Johana 3:1-2) _____

b. Ang'o ma Yesu wacho ni en gima dwarore ahinya mondo ng'ato obedgo eka odonj e pinyruodh Nyasaye (loch mar Nyasaye)?

(Johana 3:3) _____

c. Bedo gi "nyuol mar Roho" inyalo piny gi ang'o to ang'o momiyo?

(Johana 3:8) _____

d. Ang'o ma nyaka itim mondo iyud nyuol mar roho ma kamano?

(Johana 3:15 kod 1:12) _____

e. Nyuol manyien tiende en ngima manyien. Ere kaka ngimani manyien Roho osemiyo iyudo lokruok e weche mochan maluwoji?

(1) E bedo gi nyalo mar nyiso hera? _____

(2) E timo gima Nyasaye dwaro? _____

(3) E winjruok mari gi jomoko? _____

(4) E yo ma inenogo richo? _____

2. Injili mar Johana wuoyo kuom nyuol mar Roho kata nyuol manyien.

Isepimo yorego ma Nyasaye osemiyo iyuodo nyuol manyien. Bang'e e

Muma Manyien, Johana ondiko kendo e 1 Johana kendo onyiso yore mamoko ma inyalo nyisogo ngimani manyien kuom Kristo. Gin ang'o?

- a. 1 Johana 4:7-8 _____

 - b. 1 Johana 2:3 _____

 - c. 1 Johana 5:4-5 and 4:4 _____

 - d. 1 Johana 4:13 _____

 - e. 1 Johana 5:18 _____

3. En yore mage kuom yoregi ma idwaroe kony ahinya? _____

En yo mane kuom yoregi ma iwinjoe maber moloyo? _____

4. Ka itimo richo, ang'o ma owinjore itim? (1 Johana 2:1-2) _____

5. Ere kaka inyalo ng'eyo ni in nyathi Nyasaye? (Jo-Rumi 8:16) _____

Ere kaka iseyudo gima kamano e ngimani? _____

6. Gin siem mage ma ochiw kuom Roho Maler e Jo-Efeso 4:29-32? _____

Ere kaka adierani konyi ng'eyo maber Roho Maler? _____

7. En yo mane ma Paulo tiyogo mar nyiso nyuol mar Roho e Jo-Efeso

2:5, 8-10? _____

8. En lamo mane ma Paulo olamo ne jo-Kristo man Efesogi?

a. E Jo-Efeso 3:16 _____

b. E Jo-Efeso 3:19 _____

9. Ang'o ma jiwo mondo ibed gi geno ni lamo ma kamano nyalo yudo duoko e ngimani? (Jo-Efeso 3:20-21) _____

10. Petro ne osedagi Kristo e kinde mane ogure e msalaba. Bang' ka Kristo nosechier oa kuom jomotho, owuoyo gi Petro (Johana 21:15-22). Ang'o mane otimore ne Petro bang'e momiyo obedo gi teko mar bedo jatelo mar Kanisa Mokwongo? (Tich Jooto 1:8; 2:2-4; 4:8) _____

Ang'o mane nyiso ni en gi teko e tij yalo mare? (Tich Jooto 2:41) _____

Ang'o ma isebedo ka igombo yudo kuom teko mar roho? _____

11. En singruok mane mar Roho Maler ma Petro notimo? (Tich Jooto 2:38-39) _____

En ang'o ma nyaka timre mokuongo? (Tich Jooto 2:38) _____

12. Gima wanyalo luongo ni "komiti mar kanisa" mokwongo ne oyier e Tich Jooto 6:3. Ang'o ma jogo ma ne oyiergo ne niggi? _____

13. Ere kaka ing'eyo ni Kristo odak e chunyi? (1 Johana 3:24) _____

14. Charles Colson, jalup ker machon mar ker mar America Richard Nixon, ne oyie gi ketho motudore kod wach mane ogore e Watergate kendo ne otweye e od twech. Kane en e od twech, ne odoko jalup Kristo kendo nokelo lokruok maduong' e od twech. Colson ne oyalne injili mar Kristo gi Tom Phillips mane en jatend Riwrुक mar Raytheon. Phillips notimo neno ne Colson:

Ne nenore nine ok an gi gimoro amora mane dwarore. Gik moko duto ne nenore ayanga. Gik moko duto mag ringruok e ngima onge tiende kadipo ni ng'ato pok ofwenyo gima nitie kuom gigo.

. . .Otieno moro ne antie New York e wuoth mar tij ohala kendo naneno ka Billy Graham nigi romo e Madison Square Garden. . . Ne adhi kanyo—ka agombo ng'eyo, ka aparo ni—ka an gi geno ni anyalo yudo dwoko moko. Gima Graham nowacho e otienono ne oketo gik moko duto e yo mayot mawinjore. Ne aneno gima ne pod otama neno, winjruok mane an-go gi Yesu Kristo, adier ni ne pok akwaye mondo odonj e ngimana, ne pok oloko ngimana obed mare. Omiyo, ne atimo kamano—e otienono e kinde romogo dhi nyime.

Ne akwayo Kristo mondo odonj e ngimana, kendo ne anyalo winjo ni en koda. Kwe mare nitie e chunya. Ne anyalo winjo ka Roho mare ni kanyo koda. Bang'e to nawuok oko ka awuotho kenda e wang' yo mag taon mar New York. E ndalo mokalo, ne pok ahero New York, to e otienono ne ayudo ka en kama ber ahinya. Ne awuotho ma akalo udi mathoth. Gik moko duto ne nenore ni opogore gi mamoko. Koth ne chwe matin kendo taya mag dala maduong'no ne kelo ler machalo gi kido mar mula. Gimoro ne osetimorena kendo ne ang'eyo.

(Charles Colson, *Born Again* [Obiro nyalore odoco], Tappan, N.J.: Fleming H. Revell, 1976.)

15. Ang'o ma ranyisi wachoni? _____

Roho Maler mar Nyasaye tiyo kuomi, kendo omiyo ing'eyo Kristo. Ngima manyien mar Roho, bedo mare e chunywa, geno momiyowa, kod telonwa gin mari. To seche moko joma ni kuom roho yudo pek, kata obedo ni Roho osechako tich e ngimagi. Ibiro winjo tiend gima timore maber ka idhi nyime gi somo moluwo ma.

Mako gi Wich

Jogo moluwo chikene dak e iye, kendo en bende odak e iigi. Kendo mae e kaka wang'eyo ni odak e chunywa: Wang'eyo kuom Roho mane omiyowa (1 Johana 3:24).

Bedo gi ngima manyien e Kristo nyalo dhi maber kuom thuolo moromo, to bang'e Jo-Kristo duto yudo pek e yo, gik ma geng'i e wuodhi mar bedo ja-Kristo. Kaka ikedo gi pek ma kamago en tich maduong' ma nyiso kaka wuodhi gi Kristo chalo.

1. Ngima mar jopuonjre Kristo ne chalo nade kapok Pentekost nochopo (pong'o kendo pong'o gi Roho Maler)?
 - a. Luka 10:20 _____

 - b. Johana 17:14 _____

2. Gin pek mage ma ineno e paro ma jopuonjre nigo?
 - a. Luka 9:53-54 _____

 - b. Luka 22:24 _____

3. Yesu ne geno ni jopuonjrene ne onego bed gi paro machalo nade? (Luka 22:26) _____

4. En ang'o ma Kristo lamo ne jopuonjrene (kod wan) ka ochopo e giko mare mar lando injili e piny? (Johana 17:17-20) _____

5. Som Jo-Galatia 5:13-26.
 - a. Ne en chandruok mane kata lweny mane mar roho mane jo-Kristo mane ni Galatia yudo? (Jo-Galatia 5:17) _____

 - b. Ere kaka ja-Kristo chopo dwaro mar Nyasaye?
 - (1) En ang'o mowiro chike duto? (Jo-Galatia 5:14) _____

 - (2) En olemo mane mokuongo kata keyo ma Roho kelo? (Jo-Galatia 5:22)

(3) En tudruok mane ma intierego gi chik? (Jo-Galatia 5:18) _____

c. Ang'o ma owinjore otim gi kido mar richo (ma seche mokoiloko ni "ring'ruok"), ma opogore gi tim Roho (Jo-Galatia 5:17), kaluworegi 5:24? _____

d. Dibed ni tiende en ang'o ka "kido mar richo" kata "mar ringruok" "ogur e msalaba" e ngimani? _____

6. En neno mane mar Paulo owuon mane ogolo? (Jo-Galatia 2:19-20)

En ng'a mane tayo ngima Paulo? _____

7. En ang'o ma ok ong'ere ayanga ma miyo loch yudore? (Jo-Galatia 5:25) _____

Ere kaka mano nyalo tiyo e ngimani? _____

8. Jo-Thesalonika ne nigi rang'iny ma romo nade e wuodhgi mar roho? (1 Jo-Thesalonika 1:4-10) _____

En chandruok machalo nade mane gin-go? (1 Jo-Thesalonika 3:10 kod 4:3) _____

Ka kamano, koro en ang'o ma Paulo lamonegi? (1 Jo-Thesalonika 5:23-24) _____

9. En ang'o ma Nyasaye dwaro mondo jo-Kristo otim? (Jo-Hibrania 12:14) _____

10. Ang'o ma miyo ng'ato timo richo? (Jo-Efeso 2:2-3) _____

En ang'o ma iyudo koa e Jakobo 4:8 mondo okonyi winjo tiend wachni?

11. Som Jo-Rumi 6 nyaka 8.

a. En ang'o ma Yesu osemiye? (Jo-Rumi 6:6) _____

b. Ndik "chike" ang'wen ma Paulo nowuoyo kuomgi e Jo-Rumi 7:22-23.

(1) _____

(2) _____

(3) _____

(4) _____

c. En duoko mane ma Paulo nochiwo kaluwore gi chandruok kod pek mane en-go? (Jo-Rumi 8:2)

12. Kata obedo ni Roho biro miyo ibed thuolo kuom "chik mar richo kod tho" (Jo-Rumi 8:2), ang'o ma otimo gi yomyom mari? (Jo-Rumi 8:26)

13. En lweny mane ma yudore e Jo-Efeso 6:12-13, to ere kaka opogore gi lweny mar Roho kod kido mar ng'at mohero mana gire kende owuon manie Jo-Galatia 5:17? _____

14. Be iparo chuny ma jopuonjre ne nitirego e Luka 9:53-54 kod Luka 22:24 (rang penjo mar 2)? En kido machalo nade ma moko kuom jopuonjregi nigo kisomo e Tich Joote 4:31? Gin paro kod kido mage ma ginyiso sani? (Tich Joote 4:32-35) _____

15. Sherwood Wirt ne otiyo kaka jandiko mar *Decision Magazine* (Gaset mar yiero) e riwruok mar Billy Graham. Kata obedo

ni ne en jatelo ma ja-Kristo, Wirt noyie ni ne en gi pek e chunye—kendo bang'e ne oyudo duoko moa kuom Nyasaye.

Odiechieng' ka odiechieng', paro moko machon biro e ngimana, kendo gikelona paro kuom gima ne ok ber ma ne otimorena chon.

Kuom buok maduong', ne aparo gik mane ok owinjor e mag ngima maber mane awinjo kendo ma bang'e amiyo jomoko.

"Bed ng'at maber ma weyo ne ji richo." Chandruok ne en ni, ne ok anyal weyo.

"Los gik moko maber." Ne atemo; to gik moko ne okethore.

"We paro gik machon." Ne atimo kamano; to nikech ang'eyo kama ne chandruok ne wuokie, ne asiko ka adwaro paro wachno.

"Lutgi e nam mar wich wil." Ne ok ayudo kama ne anyalo lutugie ma ok apar gigo.

Ne osekawo higni mang'eny nyaka ne Injili ti e ngimana owuon, e ngimana owuon, e ngimana ma iye. Ne adhi e Muma mondo ayud konyruok. E baruwa mar Paulo ne Jo-Efeso, ne ayudo ndiko ma wacho niya, "Ketho duto mondo uwit oa kuomu, kod mirima gi ich wang' . . . ogol kuomu" [Jo-Efeso 4:31].

Ng'at machielo ema nyaka tim kamano; mano noyomba ma ok anyal.

E Isaya 61 asomo niya, "Roho mar Ruoth Nyasaye ni kuoma . . . mondo amigi gik mabeyo kar buru, mo mar mor kar kuyo, lewni mag pak kar Roho mar pek".

Donge nenore ni—mo mar mor ma ne Roho Maler chiwo ema ne aongego? Mor ema nenore ni ok an-go. . . .

Ne nenore ni ne achung' e bath siro maduong' mane ni e kind gwenge motwo. E iye ne awinjo ka pi wuo ka iterogi kama bor; to ne ok otimo gimoro amora mar loyo riyo mane an-go, kendo ne ok ang'eyo yo mane anyalo chopoe.

Omiyo, ne arito Ruoth Nyasaye kendo nowinja. Ne owinjo ka an gi ng'ur—ok kuom jomoko e kindeni, to mana kuoma awuon.

En adier ni weche yot mondo ng'ato owachi, kendo Nyasaye ong'eyo mano bende. To ka ne anyise ni aweyo chiko ngimana awuon (ma en, ngimana mar ja-Kristo); kane awacho ni pacha osegol oko kendo osegol oko e piny mabor; kane akwaye mondo ogura ewi yath, ne oyie gi kwayona kendo notimona kaka ne akwayo.

E kindene owuon kendo e kinde mane odwaro, nooro ng'at mane nyalo hoyo chuny ma ne opong' gi parruokni. Ne chalo gi liet mar chieng' ma lenyo thoo mar okinyi.

Ok ang'eyo kaka herano nobiro, to ang'eyo ni mirima duto ma ne an-go kuom jomoko—moriwo nyaka joma ne ni machiegni koda—ne olalo.

Ich wang'—sigu—winjo marach—kod kido mamoko.

Giduto ne gipodho. Negidhuolore ka muya. Ne gia gidhi.

16. En duoko mane ma in-go kuom nenoni? _____

Kane onyuolwa kuom Roho, nyaka wang'e timbe mag ringruok ma wan-go. Mumae wacho ni kido mar richo inyalo gur e msalaba! Wanyalo fwenyo "chik mar richo ma tiyo e chunywa" (Jo-Rumi 7:23). To "chik mar Roho mar ngima" (8:2) nyalo miyo wabed thuolo!

Mako gi Wich

Joma gin mag Kristo Yesu oseguro kido mar richo kaachiel gi gombone kod dwarone. Kaka wadak kuom Roho, we mondo wabed ka waluwo Roho (Jo-Galatia 5:24-25).

Ka iseng'ado mar chiwo ngimani chuth ne Nyasaye kendo isekwayo mondo opong'i gi Roho Maler, to ibiro bedo gi winjruok matut gi Nyasaye. Tiekwo lweny manie chunyi (ma ng'ato oseluongo ni "lweny mager mar ng'ato owuon") mondo ibed gi teko chuth mar Roho, en gima Muma luongo nibedo ng'at mpuodhi maler chuth.

1. En ang'o ma jaote Jeremia nondiko e Muma Machon ni ne dhi bedo yo manyien ma Nyasaye biro tiyogo gi ji e kinde mabiro? (Jeremia 31:33)

2. En injili mane ma Filip noyalo ne Jo-Samaria? (Tich Jooto 8:4-8, to ahinya-ahinya e kwan matindo 5)

En ang'o ma jooto mane ni Jerusalem otimo kaluwore gi wachni? (Tich Jooto 8:14-17)

3. En ang'o ma Paulo nolamo ne jo-Kristo mane ni Efeso? (Jo-Efeso 3:16, 19)

4. Kristo nopusonjo jopusonjrene mondo oland wachne. En ang'o mane owachonegi mondo gitim mondo gibed moikore ne tijno? (Luka 24:48-49)

Ere kaka ne omedo leronegi gima Wuoro nosingo? (Tich Jooto 1:4-5)

En ang'o ma Roho nedhi timonegi? (Tich Jooto 1:8)

-
-
5. En lokruok mane ma jo-Kristo ma Korintho ne oneno e ngimagi?
(1 Jo-Korintho 6:9-11, ahinya-ahinya e kwan matindo 11) _____

Wach ma wacho ni "opuodhi" e kwan matindo 11 wuoyo kuom Jo-Korintho. Kinde mang'eny, mano ilero ni en "puoth mokwongo." En ang'o ma nyiso ni Jo-Korintho ne dwaro bedo gi winjruok matut kendo ma opong' gi Nyasaye? (1 Jo-Korintho 3:1-3) _____

-
-
6. Ere kaka Nyasaye osebedo ka luongi mondo ibed gi winjruok matut kode? _____

-
-
7. Ji mang'eny ma ni e Muma Manyien owuo kuomgi ni ne opong' gi Roho. Petro e Tich Joote 4:8. Saulo (ma bang'e noyudo nying mar Paulo) e Tich Joote 9:17 kod 13:9. Kendo Barnaba e Tich Joote 11:24. Ere kaka inyalo lero ni ng'ato opong' gi Roho? _____

-
-
8. Kaachiel gi "pong' gi Roho" kod "opuodh maler," gin weche mage mamoko ma nyiso ngima mar chiwruok chuth kendo maler?

a. Mathayo 5:8 _____

b. 1 Johana 4:17-18 _____

c. Hibrania 4:9-11 _____

d. Hibrania 6:1 _____

e. Rumi 6:18 _____

f. En mane kuom wehegi ma wuoyo kodi gi teko ahinya kendo ang'o momiy? _____

-
9. Gin ber mage mamoko ma wayudo ka wapong' gi Roho?
- a. Tich Joote 4:31-32 _____

- b. Tich Joote 6:5, 8 kod 7:55, 59-60 _____

- c. Jo-Rumi 15:13 _____

10. E 1 Jo-Thesalonika 1:3-8, joma oyie yudo pwoch.
- a. En ang'o mane en dwaro mar Nyasaye negi? (1 Jo-Thesalonika 4:3, 7) _____

- b. Ka ng'ato ok oyie gi puonjno, mano tiende ne en ang'o?
1 Jo-Thesalonika 4:8) _____

- c. Kuom mano, en ang'o ma Paulo lamonegi? (1 Jo-Thesalonika 5:23-24) _____

- d. en ng'a ma puodho kendo en puoth ma oromo nade?
(1 Jo- Thesalonika 5:23) _____
- e. Kimedo gi puoth, en ang'o ma Paulo lamone kendo?
(1 Jo-Thesalonika 5:23) _____

- f. En bedo gadier mane ma owinjore ibedgo ni Nyasaye biro dwoko
lamoni mar puodhori maler chuth e ngimani? (1 Jo-Thesalonika 5:24)

11. Som Jo-Efeso 5:15-21.
- a. Gin chike mage ma omi jo-Kristo kae? _____

- b. Ka iwacho ni "pong'" e Jo-Efeso 5:18 , to owuoyo e kinde ma
sani, ma tiende ni dhi nyime gi pong' kinde duto. Mano nyiso ang'o
e ngimani? _____

c. Kaka imedo dwaro mondo ipong' gi Roho kinde duto, ere kaka Rohono tiyo kokalo kuomi nyaka kuom joma moko?

(1) Efeso 5:19 _____

(2) Efeso 5:20 _____

(3) Efeso 5:21 _____

12. Kane Yesu wuoyo kuom yudo Roho Maler e Luka 11:13, ne ochiwo puonj mayot. En ang'o? _____

13. Oswald Chambers notho e higa mar 1917 kane pod en ja-higni 40 gi wiye. Mano ema ne giko mar tije owuon mar lando injili. Kata kamano, kitabu mare mane ondiko ma iluongo ni *My Utmost for his Highest* [Gima Maloyo Atimo ne Maduong' mare] pod en kitabu ma ji ohero ahinya. Kane en nyathi, Chambers ne oyie kuom Kristo. Bang' higni moko, kane opuonjo e kar tiegruok milluongo ni Dunoon, nowinjo ka F. B. Meyer wuoyo kuom Roho Maler. Chambers notimo neno niya:

Ne pok aneno polo kata malaiké, onge gimoro amora mane ang'eyo kuomgi. Ne an mana kaka debe ma goyo koko maonge tich, ne ok anyal timo nend Roho Maler, kendo ne aonge gi teko kata ng'eyo Nyasaye. Bang'e ne okwaya mondo awuo e chokruok moro, kendo ji piero ang'wen nosudo machiegni. Bende mano ne amiyo Nyasaye duong'? Ooyo, luoro maduong' nomaka mine awayogi ne jotich mamoko, kendo ne adhi ir Migosi MacGregor (ma osiepna) mi ne anyise gima ne osetimore, kendo nowacho niya: "Bende inyalo paro ni ne ikawo Roho Maler kaka mich kuom wach Yesu, mane owacho kama: 'Ubiro yudo teko . . .'? Mano en teko ma wuok malo." Kaeto mana ka mil polo gimoro notimore e iya, kendo ne aneno ni asebedo ka adwaro tekono kuoma, mondo omi awuo, ka awacho ni— Ne ane gima an-go kuom keto gik moko duto ma an-go ewi kendo mar misango.

Kapo ni higni ang'wen mokalo ne gin mach ma ok tho e piny, to higni abichgi adier osechalo dak e polo ka in e piny. Nyasaye oyud duong', hera mar Nyasaye mondo opong' chuny dhano man gi lit kendo modong' nono. Hera e chakruok, hera e gima diere kendo hera e giko. Bang' ka Roho osedonjo kuom ng'ato, to gima ineno kende en "Yesu kende, Yesu nyaka chieng'."

Ka uneno chwo kod mon ma owinjore obed ruodhi kod nyithind ruodhi mag Nyasaye ka otwe ma ok nyal neno gik moko, to ufwenyo

gima Jaote ne dware wacho sama nowacho ni ne odware ni en owuon oyud kuong'ruok kuom Kristo mondo dhano oyud warruok. Teko kod loch mar richo oserumo, kendo thuolo ma rieny mar Kristo kendo maonge paro ma odak e iye osechopo! . . .

Ok en gima ling'ling' ni awuoyo ahinya kuom timna ma oselokore: Nyasaye noloko timbena; ne an kuno e kinde ma ne otimo kamano.

(Kitabu mar Raymond Edman, miluongo ni *They Found the Secret* [Ne Giyudo Siri], Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1980.)

14. En duoko mane ma in-go kuom nenoni? _____

Mano mor maduong' ahinya! Inyalo pong'i gi Roho. Inyalo puodhi maler chuth. Kaka inyalo pong'i gi Roho e wach ma wabiro puonjore e somo maluwo.

Mako gi Wich

Ok onego imer gi divai, ma kelo timbe mag anjao. To, pong' gi Roho (Jo-Efeso 5:18).

Kaka inyalo pong' gi Roho - ma puodhi maler chuth

Koro ka iwinjo tiend gima Ndiko puonjo, inyalo bedo gi gombo mar mondo opong'i gi Roho kendo puodhi ibed maler chuth. Muma lero kaka wachno timore.

1. En tim mane ma miyo inyalo puodhi kata keti bedo maler?
 - a. Jo-Hibrania 10:10-14 _____

 - b. Jo-Hibrania 13:12 _____

2. Johana 12:24-25 en ranyisi mar ngima ja-Kristo. En gik mage e ngimani ma dwarore ni 'opodh piny kendo otho' mondo omi ibed gi thuolo chuth mar tiyo ni Nyasaye? _____

3. Som 1 Johana 1:7.
 - a. En ang'o ma luokowa kata puodhowa? _____
 - b. Kowuok e richo mang'eny maromo nade? _____
 - c. Ang'o ma dwarore mondo otimre mondo abed maler? _____

 - d. "Wuotho e ler" kata dak e ler tiende en ang'o ne in? _____

4. En ng'a ma owinjore mondo opong' gi Roho kendo opuodhi mi obed maler chuth? (Tich Joote 5:32) _____

5. En mich mane ma Yesu nyiso jopuonjre mage mondo giriti e Tich Joote 1:4-5? _____

6. Ang'o ma Yesu ne osewacho ne jopuonjrene kuom lamo mondo oyud Roho Maler? (Luka 11:9-13) _____

7. Som Jo-Rumi 12:1-2. Ang'o ma "jowete" (ma gin joma jood Nyasaye) ojiw mondo otim gi ringregi? _____

Ang'o ma "chiwo ringreni kaka [a] misango mangima . . . ne Nyasaye" nyiso? _____

8. Ka jopuonjre opong' gi Roho, to okawo kinde maromo nade?

a. Tich Joote 2:4 _____

b. Tich Joote 8:15-17 _____

9. Ng'ano ma miyo ng'ato yudo puodhruok? (1 Jo-Thesalonika 5:23) _____

10. Ere kaka iyudo Roho chuth kata bedo gi puodhruok maler chuth? (Jo-Galatia 3:14) _____

11. Kuom higa achiel bang' warruok mar Stanley Jones ne odak ka en gi mor maduong'. Bang'e ne oyudo ni en gi mirima marach, bedo gi paro ma ok kare, kendo lwenje madongo ne ochako wuok e ngimane. Gima ne dwarore ahinya e ngima ne en bedo gi loch, kata kamano, ne nitie gik ma ne kelo paro ma ok kare. Ne ondiko kama:

Ne an e masira. Ne ogeng'a nikech lweny ma ne an-go e chunya. Kendo bang'e dhoot moro mar wuok e lwenyno ne oyawore, ne oyawore kokalo kuom kitabu moro. Kane akawo kitabuno e od somo mar kanisa mar nyithindo, ne awinjo ka an gi geno mar yudo kitabuno. Ne awinjo ka wiya nojuol, kendo juolno ne en mar bedo gi geno. Ne achako somo kitabu miluongo ni mar The Christian's Secret of a Happy Life, mane ondiki gi Hannah Whitall Smith, ma en ja-Quaker. Ne owuoyo kuom loch ma ng'ato bedogo. Chunya ne opong' gi gombo sama ne asome. Ne ok asome kende, ne arwako gin ma ni eiye. Ne achopo e kalatas mar piero ang'wen gi ariyo kama Nyasaye ne owuoyo koda niya: "Sani koro e kinde mar yudo." . . . Ne atemo dhi nyime gi somo, to weche ma ne ondikie ne ok awinj tiendgi. . . Ne aloro kitabuno, ne ago chonga piny e bath otandana, kendo ne awacho niya: "Koro Ruoth, abiro timo ang'o?" Kendo nodwoko kama: "Be ibiro miya gik moko duto ma in-go?" Bang' bedo gi kiawa e pacha kuom thuolo matin, ne adwoko kama: "Ee, Ruoth, adier abiro timo kamano, abiro miyi gik moko duto ma an-go, gik moko duto ma ang'eyo kod gik moko duto ma ok ang'eyo." Bang'e ne odwoko kama: "Ka kamano, to kaw gik moko duto ma an-go, kaw Roho Maler." Ne aling' kuom thuolo matin: gik moko duto ma ne an-go ne gik moko duto ma ne en-go; gik moko duto ma ne an-go ne gin an owuon, gik moko duto ma ne en-go ne gin en owuon, ma en Roho Maler. Ne achung' malo, ka aonge gimoro amora manyalo bedo mara, makmana Wach Nyasaye. Ne achung' e singruoge mag

Wach Nyasaye kende. Kit Nyasaye ne nenore e Wachne. ...kendo ne awuotho kaluorora e ot ka asiko ahulo yie mara. Gik ma ne omiyo abedo gi kiawa nochako pong'o wiya. Ne atimo gima Abraham notimo ka winy nobiro ketho misango mare—ne oriembogi oko. Ne awuotho e ot ka agolo oko gi lweta gik ma ne nyalo kelo luoro. Apoya nono ne apong'—ne apong' gi Roho Maler. Kata bed ni apaka biro moro bang' wadgi, to Roho puodha mana kaka mach puodho gimoro. Ne anyalo mana wuotho e piny ka pi wang' mag mor mol e lembe. Ne ok anyal timo gimoro mak mana goyo erokamano—kendo ne atimo kamano. Ne ang'eyo ni mano ok en ng'eyo ma ng'ato winjo ka gima kadho; to Roho Maler ne obiro mondo obed koda nyaka chieng'.

(E. Stanley Jones, *A Song of Ascents* [Wer mar Dhieko], Nashville: Abingdon Press, 1968.)

En duoko mane ma in-go kuom nenoni? _____

12. E somoni nyalo bed ni iseneno weche moko ma inuoyo kuom jogo ma ipuodho kata ma ipong'o gi Roho:

- a. Bedo gi paro kuom gimoro kata ng'ato. Tich Joote 1:12–14 kod Luka 11:9–10, 13 (penjo mar 6)
 - b. Luoko mondo obed maler. 1 Johana 1:7 (penjo mar adek)
 - c. Chiwruok. Jo–Rumi 6:13 kod Jo–Rumi 12:1–2 (penjo mar 7–8)
 - d. Kwayo. Tich Joote 26:18 kod Jo–Galatia 3:14 (penjo mar 11)
- Ndik lamo ma ikwayogo Roho mondo opong' ngimani kata lamo mar goyo erokamano kuom Roho ma osepong'o ngimani. _____

En ang'o ma Nyasaye osetimoni? _____

Pak odog ne Nyasaye kuom gima osetimoni!

Ka osepong'i gi Roho (kata isepuodhi maler chuth), en gima duong' mondo idhi nyime gi winjruokno. Omiyo, ja-Kristo onego owuoth e Roho kata odag kuom Roho. Mano kelo mor ahinya, somo kuom bedo e winjruok gi Roho idhi yudo e somo maluwo ma.

Mako gi Wich

Nyasach kuwe owuon, mondo opwodhu chuth, kendo orit chunyu, ngimau, ri ringreu, obed kare chuth, kuonge bura e biro mar Ruodhwa Yesu Kristo. Jal ma noluongou en jadier, kendo enotim mano (1 Jo-Thesalonika 5:23-24).

Ka ng'ato osepong' gi Roho, ngima manyien chakore. Mae ok en giko, to en chakruok mar geno ma kelo mor, ma ng'ato ka ng'ato geno kuom Roho seche duto. Jo-Galatia 5:25 lero ni gin "joma luwo Roho", to Jo-Rumi 8:4 lero ji ma "ok wuothi kaluwore gi ringruok, to luwo Roho."

1. Som Jo-Kolosai 1:21-23.

a. Ang'o ma tho mar Kristo ne omiyo Jo-Kolosai? _____

b. Ere kaka Nyasaye biro miyo ginenore? _____

c. Ang'o ma onego gitim? (1:23) _____

2. Ang'o ma Jo-Rumi 12:2 jiwowa ni nyaka watim kinde duto? _____

Gin yore mage ma iyudogo lokruok mar paro manyien? _____

3. E 1 Jo-Thesalonika 5:23, Paulo lamo ni Nyasaye opwodhu chuth.

Ang'o ma biro timore bang' kinde malach? _____

En ng'a ma timo tich mar geng'onwa gima rach kik timrenwa kata ritowa? (1 Jo-Thesalonika 5:24) _____

Gin yore mage ma Nyasaye ritogo joge? _____

4. Gin weche mage ma ni e Jo-Galatia ma nyiso ni nitie winjruok ma dhi nyime gi Roho?

a. Jo-Galatia 5:16-18 _____

b. Jo-Galatia 5:25 _____

En wach mane ma nigi puonj maduong' ahinya ne in, to ang'o momiyoy? _____

5. Som Jo-Rumi 8:1-4, 8-9.

a. Ang'o ma Roho ne osetimo ne Paulo? (Kwan matindo mar 2, "weyo thuolo" nyiso gimoro ma otimre e kinde matin.)

b. Ang'o ma nyaka watim mondo watim gik ma chik dwaro kuomwa? (Jo-Rumi 8:4) _____

c. Ang'o ma konyi mondo kik richo bed gi teko e ngimani (kata "ringruok")? (Jo-Rumi 8:8-9) _____

d. Gin timbe machalo nade ma biro bedo e ngimani ka in gi teko mar Roho?

(1) _____

(2) _____

(3) _____

6. Ang'o ma Roho Maler nyalo timoni mopogore gi pong'o chunyi?

a. Tich Joote 1:8 _____

b. Tich Joote 9:31 _____

c. Tich Joote 13:4 _____

d. Tich Joote 20:28 _____

e. Jo-Rumi 8:14 _____

f. Jo-Rumi 8:26 _____

En gimoro achiel mane ma Roho Maler osetimoni chakre nyaka ne opong'i? _____

7. Kaluwore gi 1 Johana 2:1-2, richo ok owinjore obed e ngimani kaka ja-Kristo; to ka itimo richo, ang'o ma owinjore itim? _____

En singruok mane mar dhi nyime gi puodhruok maler ma yudore e 1 Johana 1:7? _____

d. "Wuotho e ler" kata dak e ler tiende en ang'o ne in? _____

8. E Tich Joote 2:4 kod Tich Joote 4:31 ji opong' gi Roho. En karang'o ma isedwaro kata yudo mul manyien kuom Roho mar Nyasaye? _____

9. Bang' ka isepong' gi Roho kendo isepwodhori maler chuth, ibiro dwaro ni irit winjruok mari gi Nyasaye kuom wuotho pile ka pile e Roho. Ka nitie gimoro ma rocho winjruok marwa gi Nyasaye, owinjore wabed gi gombo mar dwokowa kendo (1 Johana 2:1). Ngima mar Hudson Taylor, jaland injili maduong' kendo mane ochako riwruok miluongi ni China Inland Mission, en ranyisi maber mar wachno. Bang' kinde matin bang' bedo ja-Kristo ka en ja-higni 17, ne oyudo pwodhruok maler. Kata kamano, bang' higni mang'eny e tij lando injili, ne ochako bedo gi paro ma ok kare kendo ne en gi parruok. Bang' higni moko, nondiko kama:

Kik iwe walok weche mag Jawar. Ok en "ng'at ma osemetho" to en "ng'at ma metho" [Johana 4:14]. Ok owuo kuom tim achiel kende ma opogore, kata mago mathoth, to owuoyo kuom tim makare ma dhi nyime mar chuny dhano. E Johana 6:35, bende, tiend wachno e yo makare en niya, "ng'at ma obiro ira ok nowinj kech ngang', kendo ng'a ma yie kuoma riyo ok nomake ngang'." . . .

Nenore ni kama thothwa timoe richo en weyo modho e kinde mokalo, ka riyo marwa pod dhi nyime e kindegi. Gima dwarore en bedo ka wamodho pi kinde duto—ee, bedo gi erokamano kuom kinde ka kinde ma miyo wabedo riyo mar modho pi mar ngima.

(Howard Taylor, *Hudson Taylor's Spiritual Secret*

[Siri mar roho mar Hudson Taylor],

Chicago, Moody Bible Institute, onge tarik).

En puonj mane ma iyudo kuom nenoni? _____

10. Gin gik mage adek madongo ma inyalo timo mondo iwuoth e Roho?

a. _____

b. _____

c. _____

Ja-Kristo ma opong' gi Roho kendo wuotho e Roho dwaro ni ong'e gik ma Roho biro timo e ngimani. Nitie gik moko ma okan e polo. Gik ma ok onego watim oler malong'o e somo maluwo mae.

Mako gi Wich

Mondo omi tim makare ma chik dwaro ochop kuomwa, wan ma koro wawuotho, ok ka ringruok chikuwa, to ka Roho chikowa (Jo-Rumi 8:4).

Ja-Kristo mopong' gi Roho kendo wuotho e Roho biro yudo loch maber mar roho. Kata kamano, nitie giko mar gik ma Nyasaye timo ne ja-Kristo e ngima ma wantiereni. Kik ipar ni ng'ama opong' gi Roho kendo ngimane opwodhi nyalo yudo singruok molojo mgo mane Nyasaye osingone. Nitie gik moko ma okan mondo ng'ato oyudi e polo.

1. Som Jo-Rumi 8:2, 18-27.
 - a. Ang'o ma Roho notimo ne Paulo, kaluwore gi 8:2? _____

 - b. Ere kaka piny okawo jo-Kristo e kinde ma wantiereni?
 - (1) kwan matindo 18 _____
 - (2) kwan matindo 20 _____
 - (3) kwan matindo 22 _____
 - c. Kata obedo ni Roho ketowa thuolo kuom chik mar richo kod tho, to pod wadak e piny mar masira. Ang'o ma Roho biro timonwa e kind tembe? (8:26) _____

2. Ere kaka Nyasaye ne otiyo gi yomyom mane ni e ngima Paulo? (2 Jo-Korontho 12:9) _____

3. Kata obedo ni Kristo ne winjo Nyasaye chuth kendo ne oonge gi richo (1 Petro 2:21-22), to pod ne nitie gik mane oremo, pek, lit, kod masira kaka achiel kuom ngima mare kaka dhano. Ne gin ang'o gigni kuom gigo?
 - a. Mathayo 13:57 _____
 - b. Mathayo 26:38-40 _____
 - c. Luka 4:1-2 _____
 - d. Luka 19:45 _____
 - e. Johana 11:35 _____
 - f. En ang'o mane isekaloe matek, to kata kamano pod isiko kidak e ngima ma miyo Kristo duong'? _____

4. Som jo-Hibrania 4:15.

a. Yesu notem maromo nade? _____

b. Ere kaka Yesu notimo e kinde mane oyud tem? _____

c. Pogruok ma nitie e kind tem kod richo, en ang'o? _____

5. En singruok mane ma Nyasaye omiyi e kinde ma iyudo tem?

(1 Jo-Korintho 10:13) _____

6. Ere kaka ja-Kristo nyalo ng'eyo pogruok mantie e kind gima ber kod gima rach?

a. 1 Johana 2:6 _____

b. Jo-Efeso 5:10 _____

7. Dwoko marwa kuom paro mar bedo gi luoro nyalo bedo richo kata luoro ma dhano nigo. Som kuonde ariyogi ma Petro nobedoe gi luoro. En dwoko mane ma ne en richo kendo mane ma ne en luoro ma dhano nigo. Ang'o ma omiyi? (Mariko 14:66-71 kod Tich Joote 4:29-31)

8. Ere kaka ngima Paulo kaka ja-Kristo ne chalo? (Tich Joote 13:9) _____

En lweny kata pek mane ma ne oyudo e Jo-Efeso 6:12? _____

E 2 Jo-Korintho 11:28? _____

Gin pek mage kata ting' mage ma iseneno ka ji ma opong' gi Roho yu do? _____

9. En chik mane ma Yesu nomiyo jolupne chik e Mathayo 5:48? _____

Kaluwore gi Mathayo 5:43-47, en yo mane ma onego gibedgo "malong'o"? ("Malong'o" tiende en chopo chuth gino ma ne omiyo gimoro olosi.) _____

Ere kaka puonj mar herano osir motegno e Mathayo 22:37-40? _____

En yo maber mane moloyo mar golo luoro mar ng'ado bura?

(1 Johana 4:17-18) _____

Hera to wuok kanye? (Jo-Galatia 5:22) _____

Ang'o ma hera timo? (Jo-Rumi 13:9-10) _____

10. Ka osepong'i gi Roho kendo isebedo maler, ang'o ma Nyasaye geno kuomi?

a. Jo-Kolosai 1:22-23 _____

b. Galatians 5:25 _____

c. Jo-Filipi 4:8 _____

11. Ang'o ma ja-Kristo nyalo yudo kuom bedo gi pek, tem, kata masira? (Jo-Rumi 5:3-5) _____

12. Ang'o ma wageno yudo e polo? (1 Johana 3:2) _____

Ang'o ma watimo kae kendo sani mondo wabed gi ikruok ne kinde ma birono? (1 Johana 3:3) _____

13. Gin pek mage ma polo biro tieko? (Fweny 21:4) _____

Singruokni en mar ng'a? (Fweny 21:7) _____

14. Ja-Kristo ma opong' gi Roho pod biro yudo chandruok, tembe, kod lwenje. Achiel kuom kitepe ma osebedo gi teko maduong' e piny ngima en kitabu miluongo ni *The Christian's Secret of a Happy Life* (Sekre mar Jokristo mag Ngima Mamor), by Hannah Whitall Smith. Ne ofwenyo ni lwenyno en mar Ruoth:

Ne ayudo lokruok e chunya e higa mar 1856 e higa mar piero ariyo gi auchiel mar nyuolna. Kaka kinde ne sudore nyime, Ruoth ne otelona gi ng'wono mondo ang'e adiera mang'eny. To chunya ne onge kuwe. E giko mar higni aboro mag ngimana mar Ja-Kristo ne ochuno ni ayie ka an gi chuny malit ni ne ok an gi teko kata matin kuom richo kaka kinde mane alokorae mokwongo.

Ne achako gombo ahinya bedo maler. Ne achako ywak e bwo twech mar richo ma ne pod omaka. To ne an gadier ahinya ni onge teko kata ng'ado paro kata lamo ma ne atimo mane dhi konya, kendo ne ok ang'eyo yo moro amora machielo, mane aneno ka chunya dwaro tho nikech ne an gi geno matin.

E kinde mar dwaro maduong'ni (1863) Nyasaye nokelo e riwruokna jomoko ma ne nenore ni gik mane osetimorenigi ne opogore ahinya gi mara. Ne giwacho ni ne giyudo "yo mar maler" ma roho ma ne owar nyalo dakie kendo wuothoe kuom kuwe ma nyaka chieng', kendo nyalo bedo "jaloch molooyo" kokalo kuom Ruoth Yesu Kristo.

Ne apenjogi maling'ling' margi kendo ne gidwoko niya, "En mana weyo temo timo gimoro gi tekowa wawegi kendo keto genowa kuom Ruoth mondo omi wabed maler."

Wiya ok bi wil gi dwoko miwuoro mane omiya. . . .

Mana kaka paro mar ngima chalo gi, to parono ne en manyien ahinya kendo ma kelo mor ma ne ok anyal ng'eyo. Ne an ng'at ma chik oyiego chuth e paro ma ne an-go kuom wach mar ngima ma pile ka pile. Ne pok aleko ni abiro keto genona kuom Ruoth Nyasaye kuom wachno, kendo ne ok ang'eyo kaka anyalo timo kamano. . . . Ne achako ng'iyi Ndiko kendo. Ne afwenyo ni warruok ma ne otho mondo ayud ne olando ni en warruok malong'o chuth. . . . Ne afwenyo ni ne ochiwore mondo obed ngimana, kendo ni ne odwaro donjo e chunya kendo kawo mwandu duto kuno kendo keto gik moko duto e bwo loch mare owuon. Ne onyisore kaka Jawar malong'o kendo ma oromo chuth kendo ma sani bende, kendo ne aweyo ngimana duto e lwete; ne achiwora e lwete, kaka ng'ato nyalo chiwore, ka arwako hera mare kuoma mondo gik moko duto otimre e iya kokalo kuom tich mare ma nigi teko duto. Ne ayie gi adier ni en ema ne omiyo abedo maler, bende ne en ng'at ma ne nyalo miyo abed maler, kendo chunya ne oyudo yweyo chuth, yweyo ma onge weche ma nyalo nyiso kaka ne en—yweyo kuom tembe duto mag chik, yweyo kuom lwenje duto ma ne okethore, kod yweyo kuom ketho duto ma ne kelo pek. Nofwenyona maling'ling' mar bedo maler, kendo maling'lingno ne en Kristo. Chunya osedonjo e yweyo ma iye kata "rito Sabato" ma jaote Paulo, e Jo-Hibrania 4:9, lando ni "odong' ne oganda Nyasaye." Ok ni onge lwenje ma ng'ato nyalo bedogo; kata kamano, lwenyno ok en mara kendo, to en mar Kristo.

Ndalona duto mar ngimana kaka ja-Kristo mane atimo chon nobedo kayiem nono. Ne an nyathi Nyasaye, en adier, to dongruokna ne ochung' kendo ok dhi nyime, kendo timbena ne bagni. Kane osefwenyora wach ma ling'ling' mar yie, ne achako dongo; kendo chiwruok mane ok nyalre ne an nobedo mor maduong' ahinya e chunya.

Yie, yweyo, siko, luoro chik—magi gin gik ma an-go; to otimo gik moko modong' duto. En hera ma malo kendo ma iye, en ng'wono ma onge giko mar bedo gi arita, en hera mar rieko mar puonjo, en duong' mar rito, en gik ma kelo miwuoro ma nyiso, en teko ma en-go ka chuny ng'ato ool; bedo gi hoch e kinde kuyo, bedo gi ler e mudho, mano kaka ayudo yot e pek; en Nyasaye miwuoro, kendo en Jawar maratego, onge weche ma nyalo lero ng'ama en!

(J. Sidlow Baxter, *His Deeper Work in Us* [Tich mare Maduong' e Wa], Grand Rapids: Zondervan)

15. Non ngimani mar bedo ja-Kristo.

a. En gik mage ma kelo pek e ngimani ma ok en gima kare geno ni

Nyasaye biro golo oko e ngimani? _____

b. En e yo mane ma dwarore ni ibedie gi puonj? _____

c. En gima chalo nade e ngimani ma inie gi igeno ni Nyasaye biro miyie loch? _____

d. En ang'o ma dwarore ni itim bang'e mondo iyud loch? _____

Ja-Kristo ma opong' gi Roho nyalo bedo gi chir e ngimane. Kata obedo ni Nyasaye ok chandruok duto, nitie yore moko ma nigi teko ma Nyasaye biro tiyogo e ngimani. Moko kuom gigo ibiro wuoyo kuomgi e somo maluwo ma.

Mako gi Wich

To nowachona niya, "Ng'wonona oromi, nikech tekona olony ka ma nyawo nitie." Omiyo amor ahinya pakora kuom nyawoma, mondo teko mar Kristo odag kuoma (2 Jokorintho 12:9).

Nitie ber mang'eny ma Roho Maler nyalo kendo biro kelo e ngimani ka ikwayo. Podi dwarore ni idak e piny ma opong' gi pek—to Roho Maler achielno ma kelo kuwe kod ler e chunyi biro tiyo gi gweh kokalo kuomi e yore ma nigi teko.

1. Ne ane weche ma nitiere piny kae ma nyiso moko kuom jomaler ma ni e Tich Joote. Wach gima Roho notimo e igi—kendo kokalo kuomgi.
 - a. E Petro (Tich Joote 4:8) _____
Kokalo kuom Petro (Tich Joote 4:9-12) _____
 - b. E Stefano (Tich Joote 7:55) _____
Kokalo kuom Stefano (Tich Joote 7:59-60) _____
 - c. E Barnaba (Tich Joote 11:24) _____
Kokalo kuom Barnaba (Tich Joote 11:24) _____
 - d. E Paulo (Tich Joote 13:9) _____
Kokalo kuom Paulo (Tich Joote 13:10-12) _____
2. Wabed gi paro makende ne Filipino, ma inyalo nyis ni en achiel kuom jogo ma ne oyier e bura mokwongo mar kanisa.
 - a. En ang'o mane tij Filipino e Kanisa? (Tich Joote 6:1-5) _____

 - b. En ng'a mane olandone injili kendo ang'o momiyo injilino ne en gima duong' ahinya? (Tich Joote 8:26-27) _____

 - c. Filipino norwako Roho Maler e yo ma malo maromo nade? (Tich Joote 8:29-30) _____

 - d. Ang'o ma ne omiyo Filipino obedo gi teko kendo tiyo maber? (Tich Joote 6:3 kod 5) _____

3. Ka Kristo nochiwore “mondo opwodh ne en owuon oganda ma mare owuon,” en ang'o ma ne odwaro timo ne oganda ma kamago ma biro kelo lokruok e piny ma gidakie? (Tato 2:14) _____

4. Ang'oma ne omiyo jogo ma ne nigi dwaro mar bedo gi teko nikech ng'uono ma ne jopuonjre ma ne opong' gi Roho ma yudore e Tich Joote 4:31-35 nyiso? _____

5. Ler ane kinde mane ineno ja-Kristo ma opong' gi Roho ka chopo dwaro moro. _____

6. Teko mar hero kendo yudo mor e chandruok nenore e ngima joyie kaka Stefano e Tich Joote 7:55-60 kod Paulo gi Sila e Tich Joote 16:25. Ang'oma kata ng'ano ma kelo hera kod mor? (Jo-Galatia 5:22) _____

7. Ere kaka Nyasaye dwaro ni itine? (Luka 1:74-75) _____

8. Par ane ji ajia ka timo gimoro maduong' ne Nyasaye.
- a. Ere kama ji yudoe nyalo mar timo tij lando injili makende ne Nyasaye? (1 Jo-Korintho 12:4-6) _____

- b. Ang'oma owinjore ochik kaka itiyogi mich ka mich? (1 Jo-Korintho 12:7) _____

- c. Som chenro mar mich, bedo gi nyalo, kod ng'wono ma ni e ndiko ma ochan kaegi kendo indik mich achiel kuom moro ka moro.
(1) 1 Jo-Korintho 12:8-11 _____
(2) Jo-Rumi 12:6-8 _____
(3) Jo-Efeso 4:11-12 _____
(4) 1 Petro 4:9-11 _____
- d. En (Gin) mich mage ma Nyasaye osemyi, to ere kaka ibiro tiyogi michno, kata michgo, mondo ichop dwaro moro ma ibiro yudo e kinde mabiro? _____

9. En kanye ma Nyasaye miyi e teko? (Jo-Efeso 3:16) _____

10. Ere kaka Paulo nong'eyo kaka onego otim tij lando injili? (Tich Jooto 13:2 kod 16:7) _____

11. En tich mane ma ne nenore ni ok nyalre ma Kristo nomiyo jolupne? (Mathayo 28:19-20 kod Luka 24:46-48) _____

- a. Ang'o ma ne gidwaro mondo omi gichop tijno? (Luka 24:49)

- b. Ere kaka dwarono ne dhi timore? (Tich Jooto 1:8) _____

- c. Ere kaka Nyasaye nochopo singruokno e 1:8? (Tich Jooto 2:4-12)

- d. Petro kod jopuonjre ne opong' gi Roho. Ang'o ma ne otimore e Tich Jooto 2:41 ka ne giyalo injili kendo gitimo neno? _____

- e. Wach ane kinde ma Roho nokonyi mondo itim neno mar wach Nyasaye. _____

12. Be nitie gimoro ma geng'o tich mar Nyasaye e ngimani? _____

13. Samuel Logan Brengle ne en ofisa e Salvation Army. Kitepegi nolos moloyo milion achiel kendo gisebedo gweth ne ji e piny mangima. Ma e achiel kuom weche mane owacho:
Tarik 9 dwe mar achiel higa mar 1885, kar saa adek okinyi, Nyasaye nomiyo chunya obedo maler. Ne an e ot mara e kindeno, to bang' dakika matin, ne awuok oko kendo ne aromo gi ng'at moro mi ne anyise gima Nyasaye nosetimona. Kinyne gokinyi, ne aromo gi osiepna machielo e yo kendo ne anyise wachno ma ne omiyo abedo gi gweth. Ne ogoyo koko kendo ne opako Nyasaye kendo ne ojiwa mondo aland wach warruok chuth kendo ahul

warruokno kuonde duto. Nyasaye notiyo kode mondo ojiwa kendo okonya. Omiyo odiechieng' mane luwo mano ne alando wachno e yo maler kendo gi teko kaka ne anyalo, kendo ne atieko gi timo neno mara.

Nyasaye nene ogwedho wachno ahinya ne jomoko, to aparo ni ne ogwedho wachno ahinya ne an awuon. Neno mane atimono nomiyo ji ong'eya. Ne oketho gimoro amora ma ne nyalo ng'eng'a mondo kik aland injili. Pinje adek koro ne ng'iya kaka ng'at ma wacho ni Nyasaye omiye chuny maler. Ne ok anyal dok chien sani. Ne nyaka adhi nyime. Nyasaye nene oneno ni ne adwaro bedo jadier nyaka e tho. Omiyo, bang' ndalo ariyo, mana kaka ne awuok e otanda kendo asomo moko kuom weche ma Yesu nowacho, ne omiya gweth ma ne pok aleko ni ng'ato nyalo bedogo e bwo Polo. Ne en hera mogundho mane obiro e chunya. Ne awuok oko kama iluongo ni Boston Common kapok ne achamo chiemb okinyi ka amor ahinya kendo ka apako Nyasaye. Aa, mano kaka ne ahero wachno! E saa no ne ang'eyo Yesu kendo ne ahere gi hera mogundho. Ne ahero winyo madongo, ne ahero guogi, ne ahero farese, ne ahero winyo matindo ma ne ni e yore, ne ahero joma ok ang'eyo ma ne okadho e nyima gi ng'wech, ne ahero jo-Yahudi—ne ahero piny duto.

Be idwaro ng'eyo gima bedo maler en? En hera maler. Be idwaro ng'eyo ni batiso mar Roho Maler en ang'o? Ok en mana ng'eyo ma ng'ato nigo. Ok en ng'eyo mar mor ma ng'ato winjo e otieno achiel. En batiso mar hera ma kelo paro duto e twech mar Ruoth Yesu (2 Jo-Korintho 10:5); ma golo luoro duto (1 Johana 4:18); ma wang'o kiawa kod bedo maonge yie kaka mach wang'o gik moko; ma miyo ng'ato bedo "ng'at mamuol kendo mobolore" (Mathayo 11:29); ma miyo ng'ato sin gi gik ma ok ler, miriambo kod wuodnruok, dhok mar miriambo kod yore duto ma ok beyo gi sigu; ma miyo Polo kod Gehena bedo adier ma nyaka chieng'; ma miyo ng'ato bedo gi horuok kendo bedo mamuol gi jogo ma timo richo; ma miyo ng'ato bedo "maler, . . . ma nigi kuwe, . . . ma yot winjo, ma opong' gi ng'uono kod olembe mabeyo, ma onge ng'anyo, kendo ma onge rieko" (Jakobo 3:17); ma kelo ng'ato e ng'uono malong'o kendo ma ok okethore gi Ruoth Yesu Kristo e tije matek kod ng'wech mare mar kelo piny ma oselal kendo ma ng'anyo ne Nyasaye.

Nyasaye notimo gigo duto ne an, mad nyinge oyud gweth!

(Samuel Brengle, *Helps to Holiness* (Konyo e bedo maler), London: Salvationist Publishing and Supplies, Ltd., 1955.)

14. Lek matin! Ang'o ma iparo ni Roho Maler nyalo timo kokalo kuomi?

Inyalo pong' gi Roho kendo bedo maler chuth. Be isebedo kamano? Inyalo dak kendo wuotho e Roho kaka gik ma timore e kinde ka kinde. Bende in? Roho biro timo gik mabeyo kokalo kuomi. Be En? Yaye Ruoth, kuom ndalo mabiro, adwaro ng'eyo ng'wech mar loch mari chuth e ngimana.

Mako gi Wich

Eka nodwoko nokona niya, "Ma e wach ma Jehova ni Zerubabel, kowacho: 'Ok kuom nyalo, kata kuom teko, to kuom Roho mara,' Jehova mar ogendini owacho" (Zekaria 4:6).